

Ühendus Kodukant Hiiumaa Arengukava 2011...2015

**Hiiumaa
2010.a.**

Sisu

1.	SISSEJUHATUS.....	3
2.	HETKEOLUKORRA KIRJELDUS	3
2.1	HIIUMAA KODANIKEÜHENDUSTE TEGEVUSEST	5
2.2	KODUKANT HIIUMAA LIIKMED	7
2.3	VAJADUSTE UURINGUTE KOKKUVÖTE	8
2.3.1	<i>Sotsiaalmajanduslik uuring Hiiumaa valdades ja kantides 2007</i>	<i>8</i>
2.3.2	<i>Uuringu „Külade peamised probleemid“ 2009...2010 tulemused</i>	<i>15</i>
3	TOIMIVA KODANIKUÜHENDUSE IDEAALMUDEL, TEMA TUNNUSED	18
3.1	ÜHINGU OMADUSED	19
3.2	ÜLESANDED.....	19
3.3	VÕIMALUSED.....	19
3.4	TUGEVUSED.....	19
3.5	NÕRKUSED.....	20
4	MISSIOON.....	20
5	VISOON.....	20
5.1	RÕHUASETUSED:	21
6	VÄÄRTUSED	21
7	EESMÄRGID	21
8	TEGEVUSED EESMÄRKIDE TÄITMISEKS.....	22
9	STRATEEGILISED TEGEVUSVALDKONNAD	23
10	PRIORITEETSSED VALDKONNAD JA TEGEVUSED	23
10.1	EESMÄRK I INFO JA KOOLITUS	23
10.1.1	<i>Hetkeolukorra kirjeldus.....</i>	<i>23</i>
10.1.2	<i>Üldeesmärgid.....</i>	<i>23</i>
10.1.3	<i>Tegevused info ja koolituse valdkonnas.....</i>	<i>24</i>
10.2	EESMÄRK II HUVIDE KAITSE	24
10.2.1	<i>Hetkeolukorra kirjeldus.....</i>	<i>24</i>
10.2.2	<i>Üldeesmärgid.....</i>	<i>25</i>
10.2.3	<i>Tegevused huvide kaitse valdkonnas.....</i>	<i>25</i>
10.3	EESMÄRK III KOOSTÖÖ	25
10.3.1	<i>Hetkeolukorra kirjeldus.....</i>	<i>25</i>
10.3.2	<i>Üldeesmärgid.....</i>	<i>25</i>
10.3.3	<i>Tegevused koostöö valdkonnas</i>	<i>26</i>
10.4	EESMÄRK IV TRADITSIOONIDE TAASELUSTAMINE.....	26
10.4.1	<i>Hetkeolukorra kirjeldus.....</i>	<i>26</i>
10.4.2	<i>Üldeesmärgid.....</i>	<i>26</i>
10.4.3	<i>Tegevused traditsioonide taaselustamise valdkonnas.....</i>	<i>27</i>

1. Sissejuhatus

Käesolev Arengukava on valminud ja koostatud 2010 aastal läbiviidud projekti „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“ raames. Alusdokumentideks on võetud Ühendus Kodukant Hiiumaa põhikiri, Kodukant Eesti Arengukava 2008...2013 ja Mittetulundusühenduste seadus, Hiiu maakonna planeering ning Kodukant Hiiumaa 2009 aasta üldkoosoleku protokoll otsus 17.06. 2009.a. nr. 1.

Tegevused viidi läbi ja dokument on valminud Hiiumaa valdades toimunud piirkondlike ajurünnakute ja ühiste mõttetalgute tulemusena Arengukava koostamise protsessi jooksul 2010 aastal (Lisa 1 Läbiviidud tegevused), kus osalesid Ühenduse Kodukant Hiiumaa oma liikmete esindajatele lisaks valdade arendustöötajad, vallavanemad ja volikogude liikmed, külavanemad ning mitmesuguste saare ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Peetud on 14 mitmesugust koosolekut ja kokkusaamist kokku 118 inimese osalemisel. Tegevuste käigus kaardistati olemasolevat kodanikeühenduste olukorda ja arendati mõtet printsiibil „Toimiva ühenduse ideaalmudel katusorganisatsioonina“.

Käesolev ARENGUKAVA 2011...2015 kinnitatakse Ühenduse Kodukant Hiiumaa liikmete üldkoosolekul ja on juhendumiseks organisatsiooni Ühenduse Kodukant Hiiumaa ja tema liikmete tegevuses. Dokument vaadatakse üle iga-aastaselt Ühenduse üldkoosolekul ja vajadusel tehakse sellesse möödunud tegevustest tulenevalt muudatusi ning täiendusi.

ARENGUKAVA 2011...2015 dokument antakse juhendumiseks, kasutamiseks ja tegevuste planeerimiseks üle Ühendus Kodukant Hiiumaa liikmetele, kõikidele saare omavalitsustele, Hiiumaa Omavalitsusliidule, Hiiu Maavalitsusele ja Eesti Külaliikumisele Kodukant.

2. Hetkeolukorra kirjeldus

Hiiumaal tekkisid esimesed seltsid (haridusseltsid) Paladel ja Kassaris juba 1994-1996.a. Et oma oskustest jäi vajaka, tuli vaadata, mida mujal Eestis tehakse. Idee maakondlik organisatsioon luua algatajaks oli 1995.a. Kodukandi Tuleviku Töötoa eestvedaja Tõnu Otsason Paladelt, keda võib pidada Hiiumaa külaelu äratajaks ja arendajaks. Üle-eestilise Kodukandi liikumise toel alustati külainimeste teavitamist regionaalse arengu võimalustest ja koolitustest. 1999.a. toimus Kodukandi suurüritus, III Eesti Külade Päev, just Hiiumaal, Käinas.

MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa (registrikood 80177020) asutati 9 füüsilise ja 3 juriidilise isiku poolt 28.oktoobril 2002.a.

Asutajaliikmeteks olid: Kuriste Haridusselts, Kassari Haridusselts, Haridusselts „EDU“, Avo Naurits, Leonora Kääramees, Merike Niimann, Tõnu Otsason, Leida Kraavik, Ilme Treisalt, Naima Kukkur, Andres Miller.

Ühenduse eesmärgiks on toetada Hiiumaa maaelu arengut, edendada ja elavdada ühis- ja seltsitegevust, aga kaitsta oma liikmete huve ka tervishoiu, sotsiaalhoolekande, loodushoiu jm. küsimustes.

Alates 2004.a. osaletakse Kauni Kodu konkursside läbiviimisel Hiiumaal. Konkursi rahastajateks on Kohalikud Omavalitsused, Kohaliku Omaalgatuse Programm ja Hiiu Maavalitsus.

Ühenduse suurimad ettevõtmised on osalemine Liikumise Kodukant projektides E-VILLAGES ehk Eesti külade võrgustik ja Säde küladesse. Esimese 120 tunnise koolitusprogrammi läbis 8 külaliidrit, kes seejärel koostasid oma küla arengukava. Rahastajateks olid Liikumine Kodukant Eesti ja Hiiumaa Kohalikud Omavalitsused.

2006. aastal osales Ühendus aktiivselt Hiiumaa Koostöökogu loomise ettevalmistustöodes ja praegu on haaratud koostööpartnerina LEADER programmi tegevusgrupi tegevustesse.

2007.aastast on käimas suurem rahvusvaheline projekt „Heifer“, mida esimestel aastatel vedas aktiivne Hiiumaa noormees Marko Martin. Alates 2010.a. Anneli Sadam. „Heifer“ on vabatahtlikkuse alusel tegutsev rahvusvaheline kodanikeühendus, mille tegevuseesmärgiks on vähemarenenud piirkondade toetamine. Möödunud aastal viidi läbi Talunike koostöö- ja abiprojekt ning Hiiumaal jagati 15 talule 50 kodujänest ja 55 lammast.

2008...2009 aastal viidi ühenduse eestvedamisel läbi pilootprojekt suuremahulisest teemast „Hiidlaste ajaloolise mälu talletamine“ käsitöölaste, eeskätt Hiiumaa tikandite, oskuste, kogemuste ja esemete kogumiseks ning säilitamiseks nimetusega „Hiiu Tikand“. Projekti eesmärgiks oli aidata Hiiumale elama asunud saare ajalooliste juurteta inimestel paremini integreeruda kohaliku elukeskkonda ning käsitööhuvilistel hiidlastel paremini eluga toime tulla läbi kogutud info, ajalooesemete, koolituste, ideekonkursi ning käsitööesemete tootarenduse ja valmistamise teemal Hiiumaa turismitoode – hiidlaste tikandid. Sihtgrupiks olid ajaloo- ja käsitööhuvilised, küla-, haridus- ja kultuuriseltsid, õpilased, turistid ning Hiiumaale elama asunud inimesed. Planeeritavad tegevused viidi läbi Ühenduse Kodukant Hiiumaa koostöövõrgustikku kuuluvate kohalike seltside ja seltsingute vabatahtliku tegevuse kaasabil. Koostööpartneriteks olid Hiiumaa Muuseum, SA Tuuru, Hiiumaa Käsitööselts ja Kassari Haridusselts.

2008...2009 aastate edukas tegevuseks oli KÜSK-i poolt rahastatud projekti „Väinamere Sõlg“, millesse oli haaratud kolme maakonna Hiiu-, Lääne- ja Saaremaa külaeluliikumine ja sealsed seltsid. Eestvedajaks oli Tõnu Otsason. Projekti eesmärgiks oli välja arendada kolme maakonna külaseltside omavaheline koostöövõrgustik. Selleks viidi läbi kolme maakonna töötoad külaseltsides, julgustati veebikoostööle. Valmis lühifilm külaelu tegevustest.

2009 aastal „Hiiu Tikandi“ jätkuprojekt ei leidnud kahjuks rahastustoetust. Koostati projektitaotlus „Koduleib hiidlase laual“ eesmärgiga külaseltsides „meie- tunde“ hoidmiseks, külaelu initsiatiivi tõstmiseks, noorte kaasamiseks külaliikumisse läbi ühise tegevuse – koduleiva küpsetamise. Samuti kanda edasi maaelu väärtusi ja traditsioone. Koduleiva tegemine kui kultuuripärandi talletamine oli planeeritud jätkuprojektiks Hiiumaa Tikandi projektile. Projekt annaks võimaluse koduleiva küpsetamise koolitusteks, lisanduks leivategijaid Hiiumaa turismiettevõtetes, külaseltsides ja külaelanike hulgas. Projekti tulemusel hakataks enam eelistama hiiumaist toodangut ja kiireneks Hiiumaa kui turismipiirkonna omanäolisuse areng. Seekord jäi kahjuks projekt rahastamisotsuseta, kuid jätkame tegevuse sellel teemal.

Lisaks kavandati tegevused projektiga „Sirvime 70-seid“, kuid kahjuks ei leidnud see Vabaühenduste Fondi poolt heakskiitu ja tuge, mistõttu lükati antud teema edasi lähitulevikku. Projekt „Sirvime 70-seid“ oli plaanitud osaprojektina suuremahulisest teemast „Hiidlaste ajaloolise mälu talletamine“ mälestuste, eeskätt inimeste eneste elusündmuste, koduküla ja –piirkonna ajalooaegade, seltsielu ja tööperioodi meenutuste kogumiseks ning talletamiseks. Kavandatava projekti eesmärgiks oli koguda isikuloolisi andmeid hiidlaste ja Hiiumaal elanud isikute ning sündmuste kohta, käia oma esivanemate radadel. Uuringu sihtgrupiks oli kavandatud hiidlased vanusega üle 70 eluaasta. Sihtgrupiks oli arvatud ajaloo-, kodu- ja sugupuu uurijad, küla-, haridus- ja kultuuriseltsid, giidid, õpilased, turistid ning Hiiumaale elama asunud inimesed.

2010 aasta oli ühenduse jaoks oluline tegevusarengukavate määratlemisel, mil viidi läbi projekt „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“, mille põhieesmärgiks oli Hiiumaa külade arendamine ja nendes tegutsevate kodanikeühenduste aktiivsuse tõstmine, külaliikumise elavdamine ja noorte kaasamine, koostöö suurendamine kohalike omavalitsustega ning külade arengut toetava süsteemi väljatöötamiseks.

Projekti eesmärgiks oli luua toimiv koostöövõrgustik Hiiumaa Kodukandi, külaseltside ja kohalike omavalitsuste vahel, mille tulemusena valmib MTÜ Ühendus Kodukant Hiiumaa Arengukava aastateks 2011-2015. Sihtgruppideks ja kasusaajateks on saare külad, kodanikealgatusel tekkinud külakogukonnad, kohalikud omavalitsused ja Hiiu Maakond tervikuna.

Projekti käigus viidi läbi neljas vallas küla arengukava koostamise koolitused, kus koos külakogukondadega osalesid külaarendusega tegelevad töötajad valdades. Koostöös kaardistati osapoolte vajadused, võimalused ja töötati välja küla arengut toetav süsteem neljas omavalitsuses. Kodukant on külaelu liitvaks organisatsiooniks Hiiumaal.

Hiiumaa külaseltsid on valdavalt aktiivsed ja toimekad, rajatakse oma külaplatse, peetakse külapäevi ja heakorralguid, ühiseid aastalõpu pidusid, käsitöölaatasi jm. Kõik tehtu põhineb külainimeste omaalgatusel, tahtel ise teha. Külaseltsid on kirjutanud projekte ja saanud oma ideede elluviimiseks rahalist tuge nii Kohaliku Omaalgatuse Programmist, Kultuurkapitalilt, Vabaühenduste Fondilt, LEADER programmilt kui ka PRIA-lt. Muret teeb, et aktiivsete noorte pealekasv ühenduse tegevustesse on madal.

Rahvakalendri tähtpäevi ja suuremaid pühasid peetakse paljudes seltsides. Nii korraldatakse jõulupeod ja jaanipäevad peaaegu kõigis seltsides ühiselt. Ehitatakse külakiikesid ja rajatakse jaanituleplatse, kus külarahval hea koos käia.

2.1 Hiiumaa kodanikeühenduste tegevusest

Raske majandusolukord on see aeg, mil kodanikeühendused aktiveeruvad ja luuakse uusi ühendusi lootuses seeläbi ka töökohti luua täites eesmärke, mis ei ole ärilised. Selline aktiivsus hoogustus 2009. aastal ja on eriti tuntav 2010. aasta esimestest päevadest peale. Nii näiteks on majandusaastaaruanded on esitanud Maksu- ja Tolliametile poolaasta seisuga mitmesugust erinevat 177 ühingut. Olulised finantsallikad seltsides on toetusrahad, siis liikmemaksud ja seejärel tasulised teenused.

Hinnanguliselt saavad mittetulundusühingud üha paremini hakkama projektipõhise tööga. Taotlejaid on palju nii Kohaliku Omaalgatuse programmist, LEADER programmist, külade uuendamise programmist kui ka mujalt. Võetakse ette väga tõsiseid projekte ja suudetakse need ellu viia ühendused tulevad toime oma igapäevase tegevuse korraldamisega ja projektide läbiviimisega.

Hiiumaal on külaseltside eestvedamisel koostatud teadaolevalt 15 külaarengukava, mis kokku kajastavad 107 küla arendustegevusi. Erinevates omavalitsustes on külaarengukava tähendus ja roll erinev.

Emmaste, 38 küla

1. Harju-Muda piirkonna külade arengukava 2003 ... 2008+ täiendused. Uuendatud arengukava on Muda-Ulja-Harju –Valgu arengukava aastateks 2009...2014
2. Sõruotsa külade arengukava 2005 ... 2010
3. Emmaste piirkonna arengukava 2003 ... 2006+ täiendused
4. Agapäeotsa külade arengukava 2010...2015

Käina, 12 küla

1. Kassari saare arengukava 2004 ... 2006 + täiendused aastani 2013
2. Ühtri, Aadma, Ligema, Kuriste, Taterma, Lelu, Kaigutsi külade arengukava aastani 2008, uuendatud 2009...2013
3. Orjaku küla arengukava 2009 – 2013
4. Männamaa küla arengukava 2009 – 2013

Kõrgessaare, 31 küla

1. Kalana küla arengukava 2006 ... 2015
2. Lauka piirkonna külade arengukava 2003 ... 2008+ täiendused
3. Luidja piirkonna külade arengukava 2003 ... 2008+ täiendused
4. Kõpu poolsaare külade arengukava 2003 ... 2008+ täiendused

Pühalepa vald, 26 küla

1. Suuremõisa piirkonna külade arengukava 2004 ... 2009
2. Palade piirkonna külade arengukava 2006 ... 2009 uuendamisel
3. Hellamaa ja Tempa külade arengukava 2007 ... 2012

Külaseltsidesse kuuluvad aktiivsed külade elanikud. Keskmiselt on liikmeid 25 – 45 ja seltsid väidavad, et pooled neist on aktiivsed. Näiteks Orjaku külaselts – 40 liiget, töö sujub hästi; Kaigutsi külaselts – liikmeid 28, peavad oma tööd rahuldavaks; Kõpu Piirkonna Arendusselts Valguskiir – 26 liiget, seltsitööd tehakse põhitöö kõrvalt ja sujub vastavalt võimalustele jne. Üks suurema liikmeskonnaga külaselts on Männamaal.

Külaliikumist ühise katuse all veab kohalik Kodukandi ühendus – liikmeid 15 organisatsiooni ja 2 üksikliiget. 3 haridusseltsi (Kassari; EDU; Kuriste) tegutsevad samuti külaelu elavdamise eesmärgil kogudes ja talletades külaajalugu, koolitades elanikke ning korraldades külade päevi ja muid ühisüritusi. Liikmeid on neis 25 – 35.

Hiiumaal on asutatud 2 nn. LEADER tegevusgruppi – MTÜ Hiidlaste Koostöökogu ja MTÜ Hiiukala.

Ära mainimist väärib ka Hiiumaa Spordiliit, kus osaleb 27 liikmeklubi. Turismiettevõtjaid ühendab Hiiumaa Turismiliit, 40 liiget ja Hiiumaa Ettevõtjate Liit ühendab ettevõtjaid – 26 liiget.

Kõik olulised mittetulundussektori sündmused kajastatakse kohalikus meedias: „Hiiu Leht“ ja www.hiiumaa.ee ja Kadi Raadio. Samuti töötab ajalehes hästi Teadete all sündmuste reklaam. Igal nädalal kajastatakse meedias mittetulundussektori tööd kultuuri, spordi või külaelu valdkonnas. Ka televisioon on Hiiu maakonna uudiseid tänu kodanikualgatusele rohkem kajastama hakanud.

Külaliikumist ühise katuse all veab kohalik Kodukandi ühendus. Regulaarset nn. suurt ümarlauda viimase 3 aasta jooksul ei ole koos käinud. Küll aga toimuvad Kodukandi eestvedamisel valdade, seltside ja külavanemate ümarlauad. Igal vajalikul momendil saab kokku kutsuda Hiiumaa Suurkogu. Töötab naiste ümarlaud.

Ühendustevahelised koostöövaldkonnad on: külaareng, kalanduse areng, ettevõtlusareng (s.h. turism), sport, kultuur ja vabaharidus

Maakonna omavalitsused on ühendustele delegeerinud järgmisi teenuseid: Sotsiaalteenused (s.h. sotsiaalse ettevõtluse arendamine); pensionäride ja puuetega inimeste päevakeskuse töö; koolieelikute suvelaagrite korraldamine; turismialase info koondamine ja jagamine; huviharidus ja noorsootöö; heakorratööd; sport ja kultuur.

Igal kohaliku omavalitsuse eelarves on MTÜ-dele planeeritud piirkonna arendusrahad, mida jagatakse MTÜdele taotluste (projektide) alusel.

Ühendused teevad koostööd eraettevõtetega läbi LEADER tegevusgruppide, projektide kaupa, ürituste organiseerimisel ja läbiviimisel, sotsiaalse ettevõtluse toimimiseks jne.

2.2 Kodukant Hiiumaa liikmed

Ühendusel Kodukant Hiiumaa on seisuga 01.12.2010.a. 16 liiget, kelle hulgas on mitmesuguste erinevate tegevusvaldkondadega seltse, üks sihtasutus ja üksikisik. Viimase juhatuse (alates 2008 aastast) tegevusaja jooksul on lisandunud 6 uut liiget, välja arvatud on 2 liiget, kes ei täitnud pikaajaliselt põhikirjalisi kohustusi liikmemaksu tasumise osas ja ei osalenud ühenduse töös.

Liikmete nimekiri seisuga 01.12.2010

1. MTÜ Kaigutsi Külaselts
2. SA Tuuru
3. MTÜ Kassari Haridusselts
4. MTÜ Lauka piirkonna Külaarenguselts
5. MTÜ Külaselts MUHV
6. MTÜ Kaarel ja Leena
7. MTÜ Kuriste Haridusselts
8. MTÜ Agapäeotsa selts
9. MTÜ Valguskiir
10. MTÜ Haridusselts EDU
11. MTÜ Pühalepa Naistekoda
12. Tõnu Otsason, Palade Teabetuba
13. MTÜ SPIEKO
14. MTÜ Männamaa külaselts
15. MTÜ Putkaste külaselts
16. MTÜ Küla Karla

2.3 Vajaduste uuringute kokkuvõte

2.3.1 Sotsiaalmajanduslik uuring Hiiumaa valdades ja kantides 2007

Sotsiaalmajanduslik uuring Hiiumaa valdades ja kantides viidi läbi 2007 aastal SA Tuuru eestvedamisel, eesmärgiga selgitada välja saare sotsiaalsete teenuste kättesaadavust ja arendamist vajavaid valdkondi ning oli Hiiumaa LEADER tegevusgrupi strateegia väljatöötamise aluseks. Projektjuhiks ja kokkukirjutajaks oli SA Tuuru konsultant Matti Lüsi. Uuringu tulemused kajastavad ilmekalt külaelanike vajadusi paremaks toimetulemiseks oma tegevustes ning on kasutatavad käesoleva arengukava kontekstis.

2.3.1.1 Emmaste vald, kantideks on Emmaste, Jausa, Nurste, Sõru ja Valgu.

Emmaste vallast laekus kokku 75 ankeeti. Kantidest vastavalt Emmaste 22, Jausa 11, Nurste 21, Sõru 13, ja Valgu 8 ankeeti. Vastajate hulgas oli mehi 52% ja naisi 48%. Suurimad vastajate rühmad olid 31...40 ja 31...50 aastased, kelle osakaal vastajate koguhulgast oli 60%. Vanuserühmas 71+ vastajad puudusid. Hiiumaa keskmisest oli kõrgem kõrgharidusega vastajate osakaal.

Teenused, mille arendamist pidasid Emmaste valla ankeedile vastajad vajalikuks on loetletud järgmises tabelis.

Emmaste		Jausa		Nurste	
Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal
Kaubandus	23%	Kaubandus	45%	Teenindus	29%
Sideteenused	14%	Arstiabi	27%	Kommunaalteenused	24%
Teenindus	14%	Lapsed ja noored	18%	Sideteenused	14%
Ühistransport	14%			Ühistransport	14%
Lastehoid	9%			Kaubandus	10%
Meelelahutus	9%			Kool	10%
Rahvamaja	9%			Teed	10%
Sõru		Valgu		Emmaste vald	
Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal
Teenindus	62%	Arstiabi	25%	Teenindus	23%
Ühistransport	31%	Sideteenused	25%	Sideteenused	17%
Arstiabi	15%			Kaubandus	16%
Sideteenused	15%			Ühistransport	13%
				Arstiabi	12%
				Kommunaalteenused	1%

Arendatavate teenuste osas on kasvanud teeninduse osakaal. Eeldatakse, et kandis oleks üks aastaringiselt töötav väike kohvik, juuksur. Samuti on huvi veterinaararsti teenuste järgi. **Kaubanduse arengu** all nähakse ennekõike uute, ajakohaste kaubanduspindade väljaarendamist ja kaupade valiku laiendamist. **Ühistranspordi all** mõeldakse ennekõike saare sisest ühistransporti ja selle paremat korraldust. Parvlaevauhenduste ei nimetata ühtegi korda ja ainult üks kord märgitakse bussühendust Tallinna. **Arstiabi** keskendub eriarstiabi kättesaadavusele. Sideteenused kätkevad endast viiteid mobiilside tagasihoidlikule levile ja internetiühenduse kättesaadavusele. Kommunaalteenused sisaldavad viiteid teede talvisele hooldusele, puhta vee kättesaadavusele ja prügiveo korraldusele.

Emmaste valla küsitletutest on võidelnud teenuste kättesaadavuse eest 32% vastajatest, soovitud tulemuse sai 55% vastajatest. Tulemus peaks olema piisav, et ergutada vallaelanikke valla asjades aktiivsemalt kaasa rääkima. Teenused, mille eest vastajad võitlesid, on sideteenused (ennekõike

internetiühendus), kool ja huviharidus, lasteaia remont, teede hooldamine, ühistransport, kaubandus ning elektrivarustus.

Ettepanekud külavanemale:

Kokku 56 vastajat märgivad, et neil ei ole külavanemat. **Emmaste kandi** vastajad ootavad külavanemalt abi avaliku WIFI ala loomisel ja lastele sportimise võimaluste loomisel ning toetust ettepanekule, et Emmaste lasteaias pakutaks lastehoiu teenuse suvel. **Jausa kandi** vastajad soovivad, et neil oleks külavanem ja ootavad, et külavanem räägiks läbi tühjalt seisvate elamute üürile andmise asjus. **Nurste kandi** vastajad märgivad vajadust valida külavanem. Külavanema rolli nähakse ennekõike regulaarsete koosolekute korraldamises, ühiste heakorrale suunatud tegevuste algatamisel ja organiseerimisel ning traditsiooniliste ürituste taaslustamisel. **Sõru kandi** vastajad hindavad oma külavanema tööd. Samuti oodatakse külatee pindamise korraldamist ja küla jaanipäeva taaslustamist. **Valgu kandi** vastajad valdavas enamuses märgivad, et neil puudub külavanem.

Ettepanekud omavalitsusele:

Emmaste valla kantide vastustes on suur osa vastustel, mida andmetöötlaste kontekstis saab liigitada kategooriasse „Muud“. Vastused sisaldavad ennekõike viiteid rahulolule valla tegevusega ja ainult kahel juhul väidab vastaja, et tema vastused ei ole olulised.

Omavalitsemise alla on liigitatud kõik need ettepanekud, mis on seotud kohalike omavalitsuse poolt pakutavate teenuste kättesaadavuse parandamisega ja elanike kaasamisega. Sõru kandi elanike soovideks olid bussipeatus ja küla läbiv maakonna bussiliin.

Vähem ootamatu oli töö ja töökohtadega seotud ettepanekud. Ennekõike sooviti kvalifikatsioonile vastavat töötamise võimalus ja paremaid palgatingimusi. Ootamatuks teeb töökohtade loomise ootuse väljatoomine sellepärast, et vallas on töökohti enam kui töö tegijaid ja Emmastes käivad tööl teiste valdade elanikud.

Ettepanekud riigile:

Ettepanekutes riigile domineerib regionaalpoliitika ja parvlaevaühendus. Regionaalpoliitika sisaldab järgmisi ettepanekuid: maalelu arendamine, saarelisuse arvestamine, toetused ja riiklikult finantseeritavate töökohtade tagasitoomine maale. Parvlaevaühenduse alla on liigitatud odavam ja soodsam parvlaeva pilet hiidlastele, parem parvlaeva üleveo korraldus, Saaremaa Laevakompanii monopoolse seisundi vähendamine jne.

Valitsemine on ennekõike seotud poliitikaga selle üldises mõistes. Ettepanekute hulgas olid ettepanekud lennuliikluse jätkamiseks, haigla tegevuse säilitamiseks ja bussiühenduse paremaks muutmiseks.

Enesepeegeldus ja tulevikuootused

Emmaste kandi vastajad on enda hinnangul optimistlikud, koostöövalmid, eluga rahul, uuendusmeelsed ja terved. **Jausa kandi** vastajad on koostöövalmid, terved, uuendusmeelsed ja eluga rahul. **Nurste kandi** vastajad on koostöövalmid, optimistlikud, uuendusmeelsed ja eluga rahul. **Sõru kandi** vastajad on uuendusmeelsed, koostöövalmid, eluga rahul, majanduslikult kindlustatud ja terved. **Valgu kandi** vastajad on koostöövalmid, optimistlikud, uuendusmeelsed, terved ja eluga rahul.

Kokkuvõttes on Emmaste valla vastajad koostöövalmid, optimistlikud, uuendusmeelsed ja eluga rahul. Majandusliku kindlustatuse ja tervise hinnangud olid võrreldes valla teiste kantide ja keskmisega oluliselt madalam Nurste ja Jausa kantides.

2.3.1.2 Käina vald, kantideks on Kassari, Käina ja Männamaa

Käina valla elanike küsitlustes laekus kokku 95 ankeeti, mis kantide vahel jagunesid järgmiselt Kassari 14, Käina 61 ja Männamaa 20 ankeeti. Ankeedile vastajate hulgas oli 68% naisi ja 32% mehi. Vanuse järgi jagunesid vastajad suhteliselt ühtlaselt, esindatud olid kõik vanuserühmad. Kõige suurema vanuserühma moodustasid keskealised vastajad.

Valimis ei ole meeste ja naiste osakaal korrektselt esindatud. Samuti on vastajate hulgas ebaproportsionaalselt kõrge kõrgharidusega inimeste osakaal. Samuti on proportsionaalselt kõrgem Männamaa kandi elanike esindatus 21% (15% valla elanikkonnast).

Teenused, mille arendamist pidasid konkreetse kandi vastajad oluliseks on loetletud järgmises tabelis.

Kassari		Käina		Männamaa		Käina vald	
Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal
Ühistransport	29%	Arstiabi	16%	Kaubandus	45%	Kaubandus	17%
Arstiabi	14%	Teenindus	13%	Ühistransport	35%	Arstiabi	15%
Lapsed ja noored	14%	Kaubandus	10%	Lasteaed	20%	Ühistransport	15%
Sport	14%	Sideteenused	10%	Ühistegevus	20%		
				Teed	15%		
				Arstiabi	10%		

Ühistranspordi all peavad vastajad silmas bussiliiklust, parvlaevaliiklusele viidati vaid kaks korda. Ennekõike soovitakse tihedamat bussiühendust vallakeskusega. Kui Männamaa kandi elanikud soovivad endale oma kauplust, siis Käina kandi elanikud ei ole rahul pakutava valikuga ja tööstuskaupade pakkumise puudumisega. **Arstiabi** arendamise all soovitakse ennekõike paremat juurdepääsu eriarstiabile. **Sideteenuste** all oodatakse ennekõike võimalust saada endale kvaliteetne internetiühendus. Tänapäevaste alternatiivsete pakkumiste kvaliteet ja andmeedastusmahud jätavad soovida.

Männamaa kandi vastajatest on huvitatud seltsimajast või kultuurimajast 20% vastajatest. **Kassari kandi** elanikud tunnevad ennekõike muret laste ja noorte vaba aja sisustamise võimaluste pärast. Samuti peetakse ebapiisavaks sportimisvõimalusi.

Käina valla küsitluteest on võidelnud teenuste kättesaadavuse eest 34% vastajatest. Teenustena nimetati bussiühendust, sideteenuseid (internetiühendust), teede remonti ja korrashoidu, heakorda ja laste hoidu. Soovitud tulemusi said 54% e. 18% kõigist vastajatest.

Ettepanekud külavanemale:

Kassari kandi vastajad väljendavad rahulolu oma külavanemaga ning ootavad, et külavanem tegeleks sportimisvõimaluste loomisega (jõusaal, staadion), ühisürituste korraldamisega ja ühistranspordi korraldusega. **Käina kandi** vastajad ootavad ühisürituste ja tegevuste korraldamist, projektide kirjutamist. Samas märgitakse vajadust paremate töökohtade ja palkade järele. **Männamaa kandi** vastajad ootavad külavanemalt aktiivsust, ühiste ürituste sh. noortele korraldamist, seismist kaupluse taastamise, küla kooskäimiskohaks sobivate ruumide leidmise ja internetiühenduse parema kättesaadavuse eest. Männamaa kandi vastajad väljendavad ootust uute ja paremate töökohtade järele.

Ettepanekud omavalitsusele

Arendustegevuse alla on klassifitseeritud valla äärealade vajadustega arvestamine, külaelanike kuulamine ja koostöö külaseltsidega.

Töö alla on koondatud kõik vastajate ootused uute ja paremate töökohtade kohta. Töö ja ettevõtluse arenguga seotud ootused on kõige tugevamad Käina kandis, kuid on esindatud kõikides kantides.

Käina vallalt ootavad vastajad ennekõike arendustegevusega, see on valla äärealade elanike probleemidega tegelemist, külaelu ja selle organiseerumise ning majanduslikku toetamist. Samuti oodatakse Käina vallalt aktiivset tuge ettevõtluse arengule ja sellega seoses paremate töökohtade loomisel.

Ettepanekud riigile.

Riigilt ootavad vastajad ennekõike regionaalpoliitikat ja hiidlaste jaoks ühe regionaalpoliitilise meetme parvlaevaühenduse korraldamisega toimetulekut.

Kui regionaalpoliitika üldiselt tähendab ääremaade elanikega vajadustega arvestamist, ääremaade eluolu toetamist, siis parvlaeva ühenduse korraldamisel oodatakse hiidlastele paremaid pilethindu ja paremat sõidugraafikut.

Kassari ja Männamaa kandis on oluline teede tolmuva kattega katmine. Männamaa kandis eeldatakse riigi aktiivsemat suhtumist töökohtade loomisele kaasaaitamisel.

Enesepeegeldus ja tulevikuootused

Kassari kandi inimesed on optimistlikud, koostöövalmid, eluga rahul, uuendusmeelsed ja majanduslikult kindlustatud. **Käina kandi** inimesed on optimistlikud, koostöövalmid, uuendusmeelsed ja eluga rahul. **Männamaa kandi** inimesed on optimistlikud, koostöövalmid, uuendusmeelsed ja terved, kuid mitte väga aktiivsed. **Käina valla** elanikud on koostöövalmid, optimistlikud, uuendusmeelsed ja eluga rahul.

Selge erisusena võib välja tuua **Männamaa kandi** vastajad, kes ei pea ennast väga aktiivseteks. Samuti on Männamaa kandis väiksem nende vastajate osakaal, kes annavad hinnangu „kindlasti“. **Kassari kandi** elanikud eeldavad enam elaniku arvu kasvu ja noorte osakaalu vähenemist rahvastikus, töökohtade arv kandis on enam vähem püsiv. **Käina kandi** elanike arvates suureneb tööl käimine linnadesse. **Männamaa kandi** elanike arvates suureneb tööl käimine linnadesse ja väheneb noorte inimeste arv. Töökohtade arv kandis ei muutu. **Käina valla** inimeste hinnangul väheneb noorte arv ja suureneb tööl käimine linnadesse. Töökohtade arv on püsiv.

2.3.1.3 [Kõrgessaare vald, kantideks on Kõpu, Kõrgessaare, Lauka, Luidja ja Malvaste](#)

Kõrgessaare vallast laekus elanike küsitlusest 38 ankeeti. Vastajate arv on võrreldes teiste omavalitsustega tagasihoidlikum. Kantide järgi laekusid ankeetid järgmiselt: Kõpu 3, Kõrgessaare 15, Lauka 9, Luidja 5 ja Malvaste 6. Mehi oli vastajate seas 37% ja naisi 63%. Valimis ei olnud esindatud vastajaid vanuses alla 20. eluaasta, samuti on väike 71. ja vanemate inimeste osakaal. Sarnaselt teistele omavalitsustele on kõrgem kõrgharidusega vastajate osakaal.

Proportsionaalselt rahvaarvuga oli halvemini esindatud Kõpu ja Lauka kandidid 6% võrra ja paremini Malvaste kant 10% võrra. Andmeanalüüsi põhjal on kõige tõsisem probleem Kõpu kandi väike

vastajate arv. Samuti võib kahelda Kõpu kandi kohta tehtud järelduste kehtivustes. Samas on tegemist ühe Hiiumaa probleemsema kandiga teenuste kättesaadavuse osas.

Vastajad jagunesid hariduse järgi järgmiselt: algharidusega 6%, põhiharidusega 12%, keskkharidusega 12%, keskeriharidusega 40% ja kõrgharidusega 30% vastajatest.

Teenustest, mille arendamist pidasid konkreetse kandi vastajad oluliseks annab ülevaate järgmine tabel.

Kõpu		Kõrgessaare		Lauka	
Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal
		Teenindus	27%	Sideteenused	22%
		Ühistransport	27%		
		Arstiabi	13%		
		Kaubandus	13%		
		Kommunaalteenus	13%		
		Meelelahutus	13%		
		Teed	13%		
Luidja		Malvaste		Kõrgessaare vald	
Teenus	osakaal	Teenus	osakaal	Teenus	osakaal
Arstiabi	40%	Sideteenused	50%	Ühistransport	21%
Kaubandus	40%	Arstiabi	33%	Arstiabi	18%
Sport	40%			Teenindus	13%
Ühistransport	40%			Teed	13%
				Sideteenused	13%
				Kaubandus	13%

Väikesest vastajate arvust tulenevalt kujunesid prioriteedid eri kantides suhteliselt ühtlaseks. Vastajate eelistusse kuulusid **ühistransport** ja selle organiseerimine, teenindus, kaubandus ning arstiabi. Arstiabi all märgiti ennekõike eriarstiabi sh. hambaravi kättesaadavust. Väiksema osakaaluga, kuid mitte väiksema tähtsusega olid teed ja kommunaalteenused. **Sideteenuste** arendamine kätkes endas ootusi posti koju toimetamise teenuse kvaliteedi, telefoniteenuse kvaliteedi ja interneti püsiühenduse võimaluste kohta.

Kõrgessaare vallas on teenuse kättesaadavuse eest võidelnud 44% vastajatest. Teenused, mille eest võideldi, on kool (algkooli säilimine), arstiabi (hambaravi), kaubandus (lillepood, kauplus), ühistransport (bussiliini muutmine), sideteenused (postiauto marsruut, interneti ühendus), teede korrashoid ja vaba aja veetmine. Soovitud tulemuste said pooled (50%) ankeedile vastanutest.

Ettepanekud külavanemale

Kõrgessaare valla vastajatest 63% väitsid, et neil ei ole külavanemat. Teised ettepanekud olid seotud kommunaalteenustega (talvine teedehoidus), ühistegevusega (olla aktiivne, liider, õpetada ühistegevust ja kirjutada projekte). Üks vastaja märkis, et elu kestvus ei sõltu külavanemast, see on valla ja riigi ülesandeks. Kõrgessaare valla erinevates kantides ei tunne kõik oma kandi elanikud oma külavanemat isegi siis kui see on olemas.

Ettepanekud omavalitsusele

Ettepanekute tegemisel omavalitsusele oldi valdavalt tagasihoidlikud. Kõpu ja Luidja kandis ei kujunenud ühest eelistust (seda piiras omalt poolt väike tagasi laekunud ankeetide arv).

Valla vastajate eelistuste tipu määrasid ära Kõrgessaare kandi vastajad, kes said tuge teistest kantidest. Töö ja ettevõtluse areng on ankeedile vastajate üks peamisi eelistusi. Eelduseks ei ole lihtsalt töö vaid oluline on sealjuures ka sissetulek.

Arendustegevus, mis oli oluline Kõrgessaare kandi ja valla vastajate hulgas tervikuna kätkes endas ettepanekuid valla maine kujundamisele, inimestega arvestamisele sh. uute planeeringute kehtestamisel ja tühjalt seisvatele hoonetele omanike otsimisele).

Ettepanekud riigile

Ettepanekutes riigile eeldavad vastajad toimivat regionaalpoliitikat. Seda viidetega otse regionaalpoliitikale või selle meetmetele (võrdsete tingimuste loomine mandri ja Hiiumaa ettevõtetele, suurema toetus lasteasutustele, valla tulubaasi suurendamine).

Parvlaeva ühenduse ettepanekud kätkevad endast ootusi soodsamatele üleveotingimustele, seda ennekõike hiidlaste jaoks.

Olulisel kohal on ootused riigi suhtes töökohtade loomisel ja ettevõtluse arendamisel. Seda ka noortele suunatud tegevuste vaatevinklist.

Enesepeegeldus ja tulevikuootused

Kõpu kandi vastused laekusid vastajatelt, kes ennekõike on eluga rahul. **Kõrgessaare kandi** vastajad on ennekõike koostöövalmis. **Lauka kandi** vastajad on koostöövalmid ja terved, samas pole nad majanduslikult kindlustatud. **Luidja kandi** vastaja on aktiivsed, ettevõtlikud, koostöövalmid ja optimistlikud. **Malvaste kandi** vastajad märkisid, et nad on koostöövalmid, aktiivsed, ettevõtlikud, optimistlikud ja uuendusmeelsed.

Kõrgessaare valla vastajate kohta tervikuna võib väita, et nad on koostöövalmid, kuid samas majanduslikult vähem kindlustatud.

Kõpu kandi vastajate arvates väheneb noorte inimeste arv, kasvavad vanemate inimeste arv ja töökohtade arv kandis. **Kõrgessaare kandi** vastajate hinnangul vähenevad elanike arv ja noorte arv ning suureneb tööl käimine linnadesse. **Lauka kandi** vastajad ootavad elanike ja ennekõike noorte arvu vähenemist ja suureneb vanemate inimeste arv. **Luidja kandi** vastajate arvates vähenevad noorte ja vanade elanike arv ning samuti töökohtade arv. **Malvaste kandi** vastajate hinnangul väheneb vanemate inimeste arv ja suureneb tööl käimine linnadesse. **Kõrgessaare valla** vastajate ühisel arvamusel väheneb noorte arv vallas ja kasvab tööl käimine linnadesse.

2.3.1.4 Pühalepa vald, kantideks on Palade, Hellamaa, Suuremõisa ja Tubala-Nõmba

Pühalepa valla elanike küsitlustest laekus kokku 46 ankeeti. Vastajate hulgas oli 61% naisi ja 39% mehi. Valdav osa ankeedile vastanutest olid vanuses 31...40 aastat. Väikseima grupi moodustasid inimesed vanuses 21...30 aastat.

Metoodikast tulenevalt ei kujunenud valim representatiivseks võrreldes Rahvastikuregistris toodud rahvastikuandmetega. Samuti oli valimis liiga kõrge kõrgharidusega inimeste osakaal – oma osa mängis küsitlemise ajal (suvi 2007) külas viibivad inimesed, samas peegeldab valim päris hästi püsielanikkonna vanuselist struktuuri. Ankeetide jaotus vastavalt kantidele oli järgmine: Palade – Hellamaa kant 24 ankeeti, Suuremõisa kant 15 ankeeti ja Tubala – Nõmba kant 7 ankeeti.

Küsimusele, missuguste teenuste kättesaadavuse parandamine on vastaja jaoks kõige olulisem oli võimalus vastata mitme variandiga.

Palade - Hellamaa		Suuremõisa		Tubala - Nõmba		Pühalepa vald	
Teenus	Osakaal	Teenus	Osakaal	Teenus	Osakaal	Teenus	Osakaal
Meelelahutus	42%	Pangaautomaat	27%	Teenindus	57%	Meelelahutus	24%
Külakeskus	17%	Tankla	13%	Sideteenused	29%	Sideteenused	13%
Kommunaalteenused	17%	KOK	13%	Elektrivarustus	29%	Kommunaalteenused	13%
Kaubandus	17%	Kaubandus	13%	Ühistransport	14%	Kaubandus	13%
Sideteenused	13%			Parvlaevaühendus	14%	Pangaautomaat	11%
Hoolekanne	13%			Kommunaalteenused	14%		
Arstiabi	13%						

KOK tähendab – Kõik on korras

Pühalepa vallas on ise mõne teenuse kättesaadavuse eest võidelnud 44% küsitletutest. Soovitud tulemuseni jõudsid 56% vastanutest. Teenused, mille saamise eest on seistud käsitlevad elektrivarustust, ühistegevust, meelelahutust (kultuur), heakorda, kooli jpt.

Ettepanekud külavanemale

Ettepanekud külavanemale oma tegevuse korraldamiseks erinevates kantides ei erine oluliselt. Külavanemalt oodatakse aktiivsust, inimeste kaasamist, koostöö organiseerimist, küla ühtekuuluvustunde tugevdamist, ühiste ürituste korraldamist, küla probleemidega tegelemist ja teadvustamist ning külakeskuse tegevuse organiseerimist.

Palade – Hellamaa kandi inimesed märkisid neljal korral vajaduse tegeleda tsentraalse veevärgi ja kanalisatsiooni väljaehitamise probleemidega. **Suuremõisa kandi** inimesed eeldavad külavanemalt aktiivsust külakeskkonna korrashoiu sh. prügimajanduse korraldamisel.

Ettepanekud omavalitsusele

Ootused vallale on seotud ennekõike **kommunaalteenustega**: vesi, kanalisatsioon tänavavalgustus ja teedehoidus. Teisel kohal on **arendustegevus**, mille all peetakse ennekõike silmas tegutsemist küla tasandil: külavanemate toetamist, probleemide lahendamist, valla erinevate osade vajaduste võrdset arvestamist. Samuti peetakse oluliseks **avaliku teenuse arendamist**: inimeste ärakuulamist ja kaasamist.

Ettepanekud riigile

Sõltumata kandist ootavad vallaelanikud riigilt **regionaalpoliitika** rakendamist, mis seisneb ääremaade ja saarte asendist tulenevate iseärasuste arvestamises, maaelu arendamises ning mõistlikus toetamises. Oodatakse, et **halduskorralduse** muutmine ei tooks kaasa teenuste kättesaadavuse halvenemist ja avaliku sektori töökohtade vähenemist.

Parvlaevaühenduse korraldamisel oodatakse hiidlasele ennekõike soodsamaid ülesõidutingimusi (odavamad piletid, vajadusi arvestavat sõiduplaani).

Samuti oodatakse **noorte** suunatud projektide elluviimist, maale kodu rajamise toetamist ja lapsehoolduspuhkuse pikendamist eelkoolieani. Riigil eeldatakse **infrastruktuuri ja teedevõrgu**

korrashoidu, valla teede korrashoiu toetamist senisest suuremal määral ja kvaliteetse **ühistranspordi** korralduse. Üksikobjektidest eeldatakse, et riik tagab Hiiumaa Haigla tegevuse ja restaureerib Suuremõisa lossi.

Enesepeegeldus ja tulevikuootused

Palade – Hellamaa kandi inimesed on pigem optimistlikeks, koostöövalmitedks, majanduslikult kindlustatuteks ja aktiivseteks, samas ei hinda nad heaks oma tervislikku seisundit ning pole väga ettevõtlikud ja eluga rahulolevad. **Suuremõisa kandi** inimesed on optimistlikud ja koostöövalmid, majanduslikult vähem kindlustatud ja vähem aktiivsed. **Tubala – Nõmba kandi** inimesed on koostöövalmid, aktiivsed, ettevõtlikud, optimistlikud, uuendusmeelsed ja terved. Neil napib kindlustunnet majanduslikku toimetuleku suhtes ja samavõrd on nad vähem rahul oma eluoluga. Selgelt joonistusid välja **Tubala – Nõmba kandi** vastajad, kes on enda arvates, aktiivsemad, ettevõtlikumad, koostööaltid, majanduslikult kõige vähem kindlustatud, ja terved.

Palade kandi elanike hinnangul vähenevad järgnevatel aastatel noorte arv (70%) ja suureneb tööil käimine väljapool oma kanti (75%). **Suuremõisa kandi** elanike hinnangul vähenevad elanike arv (60%), noorte arv (80%). **Tubala – Nõmba kandi** inimeste arvates suureneb kindlasti tööil käimine linnadesse.

Kõigi Pühalepa valla vastajate arvates suureneb mõõdukalt vanemate inimeste arv. **Pühalepa valla** inimeste hinnangul väheneb noorte arv, suureneb tööil käimine linnadesse ja väheneb kohapealsete töökohtade arv.

2.3.2 Uuringu „Külade peamised probleemid“ 2009...2010 tulemused

Antud uuring viidi läbi ja avaldati aprillis 2010 Eesti Külaliikumine KODUKANT projekti „Külaliikumise võrgustiku töö selgeks ja tõhusaks“ raames Eesti kõigis maakondades. Projekti toetas VABAÜHENDUSTE FOND, mis on rahastatud Islandi, Liechtensteini ja Norra poolt EMP finantsmehhanismi ning Norra finantsmehhanismi vahendusel. Toetust koordineerib Avatud Eesti Fond.

Küsitluse sihtrühmaks oli külaelu säilitamise ja arendamisega seotud inimesed ja külaühingud. Hiiumaalt oli ankeetidele vastajaid 8 organisatsiooni. Järgnev üldistav kokkuvõte on käsitletav ka käesoleva arengukava kontekstis.

I Peamised puudused küldes, mille lahendamiseks tuleks tegeleda:

- Inimeste kaasamine ühistegevusse on raske;
- Inimeste üldine toimetulek ja tööpuudus;
- Kooskäimise koha puudumine või rajamine (külaplats, külamaja);
- Elukeskkonna parandamine (teede korrashoid, heakord);
- Ühistranspordi vähesus või puudus;
- Külamaja renoveerimine (rajamine)
- Koostöö kohaliku omavalitsusega;
- Teenuste kättesaadavus kehv (sularaha automaat, kauplus, arst, lastehoid);

- Probleemid kommunikatsioonidega (side, Internet, elekter)
- Ürituste korraldamine;
- Elanikkonna vananemine, noorte lahkumine;
- Noorte kaasamine ja vaba aja veetmine.

II Peamised küsimused küla ühistegevuse algatamise või arendamisega seoses:

- **Rahastuse leidmine:** info rahastamisvõimaluste ja tingimuste kohta, finantseerimine enne toetuse kättesaamist, omaosaluse leidmine, kaasrahastajate leidmine, teenuste väljatöötamine oma raha teenimiseks, rahastus tegevuskulude katmiseks;
- **Külavanemad:** inimeste leidmine, külavanema valimine, nende ülesanded, statuut ja KOV tunnustus, tegevuse rahastus, koostoime MTÜ-dega;
- **Inimeste kaasamine ühistegevusse, huvi tekitamine;**
- **Kuidas asutada mittetulundusühingut;**
- **Raamatupidamine ja juriidilised küsimused;**
- **Arengukava koostamine;**
- **Organisatsiooni juhtimise küsimused:** meeskonnatöö, vastutuse jagamine, motivatsiooni hoidmine, liikmeskonna haldamine, inimestega suhtlemine.

III Külade inimeste ootused, mida Kodukandi maakonnaühendused saaks ja võiks külade heaks teha:

- **Teha järjepidevalt koolitusi:** töövälisel ajal, kohapeal valdades, külates ja seltsides;
- **Nõustamine külaelu edendamise ja projektide teemal**
- **Info edastamine külaliikumise võimaluste ja Kodukandi tegemiste kohta, et info jõuaks iga küla ja külaelanikuni;**
- **Aidata kaasa tihedama koostöö ja võrgustiku loomisele maakonna külade vahel;**
- **Õppereiside korraldamine:**
 - ✓ Korraldada maakonna külade esindajate regulaarseid (vähemalt kord aastas) tutvumisreise teistesse maakondadesse sealse külaliikumise tundmaõppimiseks
 - ✓ Mitu õppereisi aastas teiste külade ja maakondadega tutvumiseks, et saaks inimesi motiveerida oma maakonnas rohkem tegutsema ja innustada oma külas midagi ära tegema.

IV Külade inimeste ettepanekud tegevuste osas külaliikumise huvide eest seismisel Eestis:

- Suurem meediakajastus ja positiivne maine kujundamine
- Vajalik külainimeste endi aktiivsus ja algatus
- Eestvedajate leidmine ja nende toetamine

- Külavanemate leidmine ja nende tegevusele mõjuvõimu andmine
- Külade vajadusest ülevaate omamine ja sellega arvestamine
- Külakultuuri märkamine ja jäädvustamine, eksponeerimine
- Küla ja omavalitsuse vaheline seos ning koostöö arendamine
- Vajalikud tegevused riigi tasandil
- Rohkem riiklikke rahastamisvõimalusi ja rahastuse stabiilsust
- Ettevõtluse edendamine ja töökohtade loomine maapiirkondades
- Transpordiühenduse võimaldamine ja infrastruktuuri arendamine
- Külaeestvedajate tunnustamine, edulugude levitamine
- Info kättesaadavuse parandamine ja külainimeste kaasamine
- Koolituste korraldamine

V Kasutegurid küla ja inimeste jaoks kokkupuutes piirkondliku (LEADER) tegevusgrupiga:

- **Projektide rahastus:** ideede elluviimise võimaldamine;
- **Koolitused;**
- **Nõustamine ja abi projektide kirjutamisel;**
- **Tutvused, koostöövõrgustik, kogemuste vahetamine, ühisüritused;**
- **Õppereisid silmaringi avardamiseks;**
- **Info saamine.**

VI Kasutegurid küla ja inimeste jaoks kokkupuutes kohaliku omavalitsusega:

- **Rahaline toetus:** tegevustoetus, ürituste korraldamise toetus, projektide omaosaluse või kaasfinantseeringu andmine;
- **Väga hea koostöö ja valla toetus**
- **Abi ja nõustamine projektide koostamisel ja ürituste korraldamisel**
- **Moraalne tugi**
- **Infrastruktuur:** teede korrashoid, heakord, valgustus, elekter, kanalisatsioon, prügimajandus, koolid, lasteaiad, ühistransport;
- **Kohaliku elu teemadel kaasrääkimine ja ettepanekute arvestamine:** volikogu, külade ümarlaud, komisjon, külaelu spetsialist
- **Külamajaks ruumide või külaplatsile maa võimaldamine**
- **Info edastamine ja vahetamine**

VII Külade tegevused külaelu huvide eest seismisel:

- külavanema valimine suhtlemiseks vallaga;
- kohalikel valimistel kandideerimine;
- vallavolikogu töös osalemine;
- külaeluarengu komisjoni või ümarlaua töös osalemine;
- personaalne koostöö valla juhtfiguuridega;
- külaeluküsimuste tõstatamine piirkondliku tegevusgrupi juures;
- osalemine eesti külade Maapäeva töögruppides;
- artiklite kirjutamine ajalehtedesse;
- pöördumised otse ministeeriumitesse.

3 Toimiva kodanikuühenduse IDEAALMUDEL, tema tunnused

Järgnev kokkuvõte on valminud Hiiumaa valdades toimunud piirkondlike ajurünnakute ja ühiste mõttetalgute tulemusena arengukava koostamise protsessi jooksul 2010 aastal (Lisa 1 Läbiviidud tegevused), kus osalesid Kodukandi oma liikmete esindajatele lisaks valdade arendustöötajad, vallavanemad ja volikogude liikmed, külavanemad ning mitmesuguste saare ühiskondlike organisatsioonide esindajad. Peetud on 14 mitmesugust koosolekut ja kokkusaamist kokku 118 inimese osalemisel. Tegevuste käigus kaardistati olemasolevat kodanikeühenduste olukorda ja arendati mõtet printsiibil „Toimiva ühenduse ideaalmudel katusorganisatsioonina“.

- Vastastikune suhtlemine ja ühine EESMÄRK.
- Koostöövõime tagab kompromisside leidmise ja koostöövõrgustikes osalemise.
- Head eestvedajad (liider) tagavad pädevuse, laialdased teadmised, koostöö (teiste pädevate inimestega).
- Püstitatud eesmärgid on kõigile olulised.
- Majanduslik koostöö.
- Ühingu liikmed teevad koostööd teiste organisatsioonidega.
- Kriitiline mass ühiste huvidega külaelanikke on aktiivsed seltside liikmed. Ideaalis liidab kõiki seltse piirkonnas.
- Kõik kodanikeühenduste alased teenused saadakse läbi ühingu.
- Isemajandatavus (ühismajandustegevused) ja piisavalt finantse.
- Tegutseb kindlas tegevuspiirkonnas.
- Eeskujuks on teiste maade kogemused (internetiteenused, teavitatakse külaelanikke isiklikuks toimetulekuks, logistikakeskusena toimimine jms).
- Mõjuvõimas (suudab mõjutada regionaalset arengut ja seadusandlust).
- Koondab infot ja jagab teadmisi.
- Kaitseb liikmete huve.
- Kasutab ühiselt ressursse.
- Korraldab kodanikeühenduste alast nõustamist.

- Efektiivne.
- Tuntus (PR) – reklaam, oma sümboolika, kodulehekül, maskott jms.
- Vabatahtlik panustamine.

3.1 Ühingu omadused

- Arvukas liikmeskond.
- Aktiivne ühistegevus.
- Avatus – kõik kodanikuühendused, igaüks võib olla toetajaliige.
- Koostöövalmidus.

3.2 Ülesanded

- Liita kõikide seltside huvid.
- Osutada liikmetele teenuseid omahinna tasemel.
- Arendada säästvat tegevust.
- Arendada kodanikeühenduste alast ühistegevust.
- Panustada liikmete ja potentsiaalsete liikmete heaks: info, võimalused, taotlused, suhtlemine.
- Suurendada liikmeskonda
- Kaitsta oma huve.

3.3 Võimalused

- Saada Euroopa Liidu ja riigi toetust.
- Kaasa rääkida seadusloomes.
- Kaasa rääkida sotsiaalsete teenuste osutamise turul
- Kaasa rääkida üleriigilise ühtse kodanikeühenduste struktuuri väljaarendamisel.
- Keskkonna loomine probleemide lahendamiseks: info, majandustegevus.
- Konkurentsivabadus.
- Hiiumaa arengus kaasarääkimine: praam, buss, internet, elekter, sadamad (Lehtma) - infrastruktuur kõik kokku.
- Ühendada liikmete erinevate tasandite kompetents.

3.4 Tugevused

- Koostöö (riigiga).
- Ühistegevus.
- Hea infolevik ja nõustamine, koolitamine.
- Tugiisikute rahastamine – riiklik tunnustus ühistegevusele.
- Kogemuste jagamine teiste ühenduste ja seltsidega.
- Kogemuste ja teadmiste pagas, kompetentsed inimesed.
- Inimressursi olemasolu, tugevad juhid.
- Usaldus ühistegevuse vastu (kasvav).
- Traditsioonid.
- MTÜ – vorm.
- Liikmeskond on külast ja maaelust hooliv.
- Liikmetele majanduslikult ja jätkusuutlikult tulus.

- Kuuluvustunne.
- Toetav seadusandlus.
- Huvide kaitse – keegi ajab asju.
- Ainuke külaelu seltse ühendav ühendus Hiiumaal.
- Võimalus noori kaasata.
- Kodukant Hiiumaa hea imidž.
- Saarelisus – väike kogukond, suhtlemine üksikisiku tasandil.
- Turvalisus.

3.5 Nõrkused

- Formaalseks ühenduseks on eeldused olemas.
- Seadusandluse ebastabiilsusest tulenevad raskused (muutub tihti).
- Madal või puudulik üleriigiline Kodukandi tugi ühenduse tegevuste rahastamisel
- Vähene rahastatus seoses omaosaluse katteallikate leidmisel projektitegevuses
- Nõrk juhtimine, liider jääb üksi.
- Juhtiva kaadri väsimus, ideede piiratus.
- Passiivsed osalejad on liikmeteks ja liikmete, üksikisikute hõivatus mujal.
- Teenuseid vähe ja ebapiisav võimekus teenuseid kvaliteetselt pakkuda
- Vähene teadlikkus liikmete hulgas.

4 MISSIOON

Ühendus Kodukant Hiiumaa missiooniks on toetada külade arengut, kaasates parimat oskusteavet ning pakkudes vajalikke maaelu edenemist toetavaid arendustegevusi ettevõtliku, arenguvõimelise kogukonna kujunemiseks, olla külade eestkõneleja ja külaelu väärtustavate aktiivsete külaelanike kasvulava.

5 VISOON

Ühendus Kodukant Hiiumaa on 2015. aastaks Hiiu maakonna külasid esindav ja ühendav ning nende arengut toetav, Eestis tuntud organisatsioon, olles partneriks maaelu edendavatele organisatsioonidele.

- Ühendus Kodukant Hiiumaa liikmeskond on motiveeritud ja kasvanud 2015. aastaks vähemalt 25 liikmeni ning omab toekat kandepinda külade esindamisel. Ühendusel on tugev külavanemate võrgustik koos toimivate külavanemate kogudega kõigis valdades. Oma tegevusega on suudetud üles äratada 10 küla, kes toovad maakonna arengusse juurde uusi algatusi, seltsitegevust.
- Kodukant Hiiumaa juhtimine on professionaalne, olles pälvinud huvi- ja sidusgruppide tunnustuse.

5.1 Rõhuasetused:

Visioonist tulenevate strateegiliste eesmärkide saavutamiseks on olulised järgmised rõhuasetused:

- **Avatud suhtlemine**

Võrgustike loomine, tagasisidestamine partneritele, huvi ja sihtgruppide tunnustamine, osalemine üle-eestilistes võrgustikes, suhtlemine meediaga.

- **Hoiakute kujundamine**

Kodukant Hiiumaa tegevused näitavad kogukondade ettevõtliku ellusuhtumise (tahan, suudan, oskan, teen) tõusu

- **Tulemustele orienteeritus**

Kodukant Hiiumaa tegevused on seotud arengukava ja põhikirjaga, andes olulise sisendi kogukondades tekkivateks positiivseteks muutusteks külades parima elukeskkonna nimel

6 VÄÄRTUSED

- **Avatus:** võime väliseavet vastu võtta ja seda analüüsida, pidevalt õppida ning paindlikult reageerida keskkonnast tulenevatele muutustele.
- **Usaldusväärsus:** oskused ja hoiakud, mis on vajalikud, et tegutseda ausalt, sõbralikult ja inimlikke väärtusi hinnates.
- **Teadmised ja oskused:** nende pidev kasutamine ja nende arendamine, et aktiveerida külade arengut ja teha partneritega koostööd võrdsel tasandil.
- **Tulemuslikkus:** võime alustatud tulemuslikult ellu viia rakendades selleks vajalikku pühendumust, eesmärkide täpsustamist ning järjekindlust nende eesmärkide saavutamisel.

7 EESMÄRGID

Ühingu tegevuse põhieesmärk on Hiiu saare heategevuslik maaelu arengute, hariduse, kultuuri, spordi, korralduse, tervishoiu, sotsiaalhoolekande, loodushoiu ja usuühingute toetamine avalikes huvides, kasutades ühistegevuse ja seltsiliikumise kogemusi. Samuti oma liikmete huvide esindamine ja kaitsmine.

Maaelu arengute tugevdamisele, külade säilimisele, taaselustamisele ja harmoonilisele arengule aitab Ühing kaasa järgmiselt:

- Ühendab eelnimetatud eesmärkidega tegelevate inimeste ja seltside tegevust ning toetab nende omavahelist koostööd;
- hangib, süstematiseerib ja levitab teavet ning aitab kaasa selleks vajalike institutsioonide loomisele;

- toetab ja edendab ühistegevust ja seltse, sealhulgas perede, naiste ja noorteliikumist, oma küla ja kodukoha elu arendamiseks;
- korraldab koolitusi, kursusi, seminare, konverentse, festivale, laagreid ja õppereise; töötab välja ühiseid haridus- ja kultuuriprojekte ja otsib vastavaid koostööpartnereid;
- toetab maamajanduses alternatiivse väikeettevõtluse arengut, korraldab näitusi, maarahva laatu ja uute toodete tutvustusi;
- aitab kaasa loodushoiu, maastikuhoolduse ja heakorra põhimõtete realiseerimisele, talgute korraldamisele looduse- ja kultuuriobjektidel;
- aitab kaasa looduse, ajaloo ja kultuuriväärtuste kaitsele ning nende renoveerimisele;
- otsib uusi võimalusi maamajanduse arengule, sealhulgas väikeettevõtlusele ja kohalike toodete edendamisele. On osaline maapiirkondades töökohtade loomisel ja alternatiivpõllumajanduse kavandamisel ja edendamisel ;
- on aktiivne toetaja külaelu poliitika teostamisel, kohalikul planeerimisel ja kavandamisel ning külade arenguplaanide koostamisel;
- toetab Huvide kaitse alla kuuluvate sihtrühmade tegevust, eeskätt noorte osaluse suurendamisel kodukandi elu edendamisel;
- toetab vabatahtlike liikumise teket.

8 TEGEVUSED EESMÄRKIDE TÄITMISEKS

- toetab oma liikmete tegevust, andes neile võimalusel ja vajadusel juriidilist ja moraalset abi, täidab liikmete vastastikust abistamist ja omavahelist koostööd korraldavat funktsiooni;
- teeb oma ettepanekuid maaelu puudutavais küsimustes nii kohaliku omavalitsuse kui ka riiklike projektide ja seadusandlike eelnõude arutamisel ja nende elluviimisel;
- osaleb rahvusvahelistes, riiklikes, piirkondlikes ja kohalikes külade ja väikelinnade liikumist ja arengut toetavais projektides; arendab selles vajalikke sidemeid; kogub, valmistab tellib, ostab, müüb ja levitab teavet, sh. kirjalikke uurimus- ja loometöid ning õppematerjale;
- algatab ja korraldab koolitusi, õppusi, seminare, konverentse ning toetab õpiringide tegevust;
- toetab algatusi külade arenguks ja koordineerib selleks vajalikku koostegevust; aitab läbi viia külapäevi ja maakondlikku ning Eesti Külade Maapäeva;
- aitab ellu kutsuda ja läbi viia kultuuri- ja spordiüritusi, laagreid ning muid vaba aja ettevõtmisi;
- osaleb kohaliku arengu kavandamisel ja külade arengukavade koostamisega tegelevate tugigruppide tegevuse toetamisel ja juhendamisel kiilade säästvaks arenguks (Agenda-21);
- teeb koostööd riigi-, teadus- ja kultuuriasutustega ning teiste samu ideid kandvate organisatsioonide ja teiste loominguliste ühendustega nii kodu- kui välismaal.

9 STRATEEGILISED TEGEVUSVALDKONNAD

- Eesmärk I Info ja koolitus
- Eesmärk II Huvide kaitse
- Eesmärk III Koostöö
- Eesmärk IV Traditsioonide taaselustamine

10 Prioriteetsed valdkonnad ja tegevused

10.1 Eesmärk I Info ja koolitus

10.1.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Kuni 2009 aastani töötles ja edastas infot liikmetele ja külaseltsidele ühenduse koordinaator Diana Leenurm. Pärast ühtse üle-Eestilise rahastuse kaotamist Kodukant Eesti poolt 2009 aastal on infoedastus olnud Kodukant Hiiumaa esimehe Ester Tammise pidada. Infokandjaks on seni olnud Internetipõhine liikmete infolist, kasutatud on võimalust SA Tuuru toimetada olevat MTÜ-de ühislisti. Eesti Külaliikumise Kodukant trükiseid on osalejatele jagatud mitmesugustel kohtumistel ja ühisüritustel ning saadetud postiga liikmetele. Ürituste toimumisest oleme andnud teada ajalehe „Hiiu Leht“ kaudu. Lehes oleme avaldanud mitmeid artikleid kodukandi tegevuste kohta. Samu vahendeid kasutame ka tulevikus.

Koolitused on olnud projektipõhised tegevused, väga palju on kaasatud liikmete ja seltside vabatahtlikku ning tasuta osalust. Lähiaastate olulised läbiviidud projektid on olnud E-VILLAGES ehk „Eesti külade võrgustik ja Säde küladesse“ mõeldud spetsiaalselt külavanemate koolituseks. Lisaks projektid „Hiiu Tikand“, „Väinamere sõlg“ ja „Teguisad külad, tugev Hiiumaa“, milledes on mitmesugustel koolitustel olnud suur osakaal. Paljud Hiiumaa külaelau edendajad osalesid 2010 aastal Liikumine Kodukant Eesti projektis „Külaliikumise võrgustiku töö selgeks ja tõhusaks“ infovahenduse ja suhtluse koolitusel ja EAS-i poolt korraldatud MTÜ juhtide III etapilises arenguprogrammis.

Kuna Ühendusel Kodukant Hiiumaa ei ole endal sobilikke ruume koosolekute, ühisürituste, kohtumiste ja koolituse läbiviimiseks, siis on selleks saanud kasutada külade seltsimajade, kohalike omavalitsuste, SA Tuuru ning eraisikute ja ka -ettevõtete ruume.

10.1.2 Üldeesmärgid

- Silmaringi laiendamine, viia kodanikuühiskonna tegevuste mõistmine kõikide liikmeteni.
- Külaelanike teadlikkuse tõstmine ühistegevusalase tegevuse vajalikkusest.
- Info on kättesaadav, omada ülevaadet liikmete ootustest, nende pidev kaardistamine.
- Koordineeritud info kodanikuühiskonnast.
- Tark ja paremini informeeritud külaelanik, kes teeb õigeid otsuseid.
- Tõsta koolituste taset, saavutada kõrgem kvalitatiivne tasand.
- Koolituste läbiviimine külavanematele.
- Arengukavade koostamise koolituste läbiviimine.
- Õppe ja tutvumisreiside korraldamine.
- Külaelutegevuste planeerimisoskuste tõstmine.
- Arendada ja viia läbi praktilisi tegevusi. Töötoad praktiliste oskuste arendamiseks planeerimisel ja projektkirjutamisel.

- Küladesse on rajatud kohalikud seltsimajad, mis täidavad ka infokeskuste funktsioone
- Liikmete ja külaelanemate ühistegevusalane nõustamine ning sellealase tegevuse arendamine.
- Luua ühenduse oma veebipõhine kodulehekül.
- Luua individuaalnõustamise teenuse osutamise süsteem külaelu edendamise alal.

10.1.3 Tegevused info ja koolituse valdkonnas

Tegevused	Kes?	Aeg
• Rühmanõustamised (rahastamine läbi Struktuurifondide)	Juhatus	Aastas 2- 3
• Ühenduse liikmete ja külaelanike koolitused (rahastamine läbi Struktuurifondide)	Juhatus, külaseltsid	Aastas 3 - 4
• Mitmesuguste projektide läbiviimine	Juhatus, külaseltsid	Pidevalt
• Majandustegevuse arendamine projektide omaosaluse katmiseks	Juhatus, külaseltsid	Pidevalt
• Kodulehe loomine, arendamine ja käigushoidmine	Tugiisik	2011 pidev
• Meililisti kaudu ühistegevusalase info edastamine	Kõik liikmed, peamiselt tugiisik	Pidev
• Kodanikuühiskonna alane individuaalnõustamine	Juhatus, külaseltsid	Pidev
• Kodukant Hiiumaa tutvustavad materjalid ja trükised, infovoldikud	Juhatus	2011
• Koolituste, seminaride ja infopäevade läbiviimiseks vajaliku infotehnoloogia riist ja tarkvara soetamine: sülearvuti, esitlustehnika sh. DATA projektor, ekraan jm.	Juhatus	2011...2012

10.2 Eesmärk II Huvide kaitse

10.2.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Ühendus Kodukant Hiiumaa on Liikumine Kodukant Eesti liige.

Ühenduse juhatuse liikmed on seotud oma igapäevategevustega mitmetes ühiskondlikes organisatsioonides ja liikumistes nii Hiiumaa, kui ka Eesti tasandil. Juhatuse esimees Ester Tammis osaleb Eesti Külaliikumine Kodukant töös ning on Eesti Külaliikumise Kodukant LEADER koostöörühmi liige, on Hiiumaa Koostöörühmi liige ja LEADER programmi meetmete partner, on SA Tuuru nõukogu liige ja Hiiumaa Turismiliidu ning MTÜ Kassari Haridusseltsi liige. Viktor Rõbtšenko on Pühalepa valla volikogu ja rahanduskomisjoni liige, osaleb Hiiumaa Giidide seltsi ja MTÜ Suuremõisa Loss juhatuse liige, on Tubala Küla Seltsi juhatuse liige ning Tubala küla külaelanem. Lisaks tegutseb ta konsultandi ja projektikirjutajana. Heli Üksik on Emmaste vallas tegutseva külaseltsi MTÜ MUHV juhatuse liige, on Harju küla külaelanem. Diana Leenurm on samuti MTÜ MUHV juhatuse ja MTÜ Kaunis Eesti Kodu keskjuhatuse liige. Ilme Treisalt on MTÜ Kodukant Luidja juhatuse liige. On haridusselts EDU liige, Suureranna küla külaelanem, Hiiumaa Võrkpalliklubi ja Spordiklubi Viskoosa juhatuse liige.

Oma tegevuste tutvustamiseks ja propageerimiseks ning ühiste probleemide lahkamiseks on ühendus algatanud ja läbi viinud kohalikes omavalitsustes ümarlaudu, kus arutelude teemadeks on olnud valla

ja külade koostöövõimalused, külavanemate tegevus, sotsiaalsete teenuste kättesaadavuse võimaluste parandamine ja liikumise „Võitlus tuuleparkidega“ aktivaator jne. Ühendus oli 2009 aastal kodanikuliikumise „Võitlus tuuleparkidega“ algatusgrupi liige.

10.2.2 Üldeesmärgid

- Oleme kaasatud Hiiumaa oluliste otsuste ja protsesside juurde.
- Esindada ühenduse liikmete huve külaliikumise tasandil.
- Jätkata ühenduse liikmete huvide esindamist Eesti Kodukandi liikumise tasandil.
- Korraldada ühenduse kaudu juriidilise nõuande paremat kättesaadavust ja nõustada liikmeid ametkondlikul suhtlemisel.
- Oma liikmete abistamine külaelutegevuste aktiviseerimiseks ühise tegevuse kaudu.

10.2.3 Tegevused huvide kaitse valdkonnas

Tegevused	Kes?	Aeg
• Liikmete huvide kaitsmine tekkinud probleemide korral, juriidilise nõuande saamise korraldamine	Juhatus	Pidev
• Liikmete esindamine ja huvide kaitsmine vabariiklikul tasandil, Vabariigi Valitsus ja Ministeeriumid, Eesti Külaliikumine KODUKANT jne.	Juhatus	Pidev
• Liikmete esindamine ja huvide kaitsmine Hiiumaa tasandil	Juhatus	Pidev
• Koostöö ja suhtlemine omavalitsustega, Hiiu Maavalitsuse ja HOL-iga.	Juhatus	Pidev
• Koostöö ja suhtlemine ühiskondlike organisatsioonidega: Hiidlaste Koostöökogu, LEADER tegevusgrupp, Hiiukala, Hiiumaa Turismiliit, Hiiumaa Ettevõtjate Liit jne.	Juhatus	Pidev

10.3 Eesmärk III Koostöö

10.3.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Mitmesugust koostööd ühiskondlike organisatsioonide ja liikumistega ei saa praegu veel pidada piisavaks ja seda tuleb aktiivsemaks muuta. Omavahelist koostööd ja ühiseid tegevusi on läbi viidud Hiiumaa kohalike omavalitsustega, seltside ja külaseltsidega, Hiiumaa Turismiliidu, Hiiumaa Käsitööseltsiga, Hiiumaa Muuseumiga. Aktiivne koostöö on olnud Hiiumaa Koostöökogu ja LEADER tegevusgrupiga.

10.3.2 Üldeesmärgid

- Külaliikumise piirkondlike projektide käivitamine ja läbiviimine.
- Külade või piirkondade arengukavade koostamise algatamine.
- Elamisväärsem elukeskkond liikmetel.
- Jätkata koostööd külade omavahelisel läbikäimisel.
- Tark ja informeeritud külaelanik.
- Koostöö arendamine külaelanike ja omavalitsuste vahel.
- Arendada seltskondlikku tegevust, ühisürituste korraldamine.
- Koostöö toetuste taotlemisel.
- Ühiste õppe ja tutvumisreiside korraldamine Hiiumaal ja teistesse maakondadesse

10.3.3 Tegevused koostöö valdkonnas

Tegevused	Kes?	Aeg
<ul style="list-style-type: none"> Koostöö teiste organisatsioonidega: Hiidlaste Koostöökogu, LEADER tegevusgrupp, Hiiukala, Hiiumaa Turismiliit, noorteorganisatsiooniga HUPS jne. 	Juhatus	Pidev
<ul style="list-style-type: none"> Liikmete omavaheline koostöö ühisprojektide algatamiseks ja projektide taotlemisel 	Juhatus	Pidev
<ul style="list-style-type: none"> Koostöö maaomanikega ja nende organisatsioonidega (põllumehed, metsamehed, jahimehed, maja- ja suvilaomanikud jne.) 	Juhatus	Pidev
<ul style="list-style-type: none"> Koostöö teiste maakondade külaliikumise organisatsioonidega 	Juhatus	Pidev
<ul style="list-style-type: none"> Traditsioonilised üritused: 	Juhatus	Iga-aastaselt
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Külade päev 	Juhatus	Oktoober
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Külade ühislaad 	Juhatus	Oktoober
<ul style="list-style-type: none"> Osalemine üle-Eestilisel Maapäeval 	Juhatus	Iga-aastaselt
<ul style="list-style-type: none"> Osalemine konkursil „Eesti kaunim küla“ 	Juhatus	Iga-aastaselt
<ul style="list-style-type: none"> Osalemine Hiiumaa piirkondlikel (kantide) külade päevadel 	Juhatus	Iga-aastaselt

10.4 Eesmärk IV Traditsioonide taaselustamine

10.4.1 Hetkeolukorra kirjeldus

Senine tegevus antud valdkonnas on olnud seni tagasihoidlik, kuid järjest enam suureneb huvi kunagiste traditsioonide taastamise ja uute algatamiste suhtes. Traditsioonide taaselustamise eesmärke on täitnud läbiviidud projekt „Hiiu Tikand“. Oleme oma õppepäevadel kuulunud pärandkultuuri temaatikaga seonduvat. Tihe koostöö on olnud Hiiumaa Muuseumi peavarahoidja Helgi Põlloga.

Alates 2006 aastast on ühendus olnud üle-Eestilise liikumise Kodu Kauniks koordinaator ja läbiviija Hiiumaal. Liikumine Kodu Kauniks toetab traditsioonide ja pärandkultuuri taastamist eesti külas.

Parima küla nominendiks on esitatud Eesti Maapäevale 2005 Kalana küla, 2007 Kaigutsi küla ja 2009 Hella-Tempa külaselts.

10.4.2 Üldeesmärgid

- Külaelu traditsioonide säilitamine, edasiandmine noortele.
- Traditsiooniliste talutööde taaselustamine, talgutööde propageerimine.
- Koostöö MTÜ Ajaloolised Võtted.
- Rahvakalendri tähtpäevade ühine tähistamine
- Propageerida Eelista Eestimaist Eelista Hiiumaist.
- Toetada keskkonnasäästlikku eluviisi.

10.4.3 Tegevused traditsioonide taaselustamise valdkonnas

Tegevused	Kes?	Aeg
<ul style="list-style-type: none"> Rühmanõustamised 	Juhatus	Vähemalt 1 teema aastas
<ul style="list-style-type: none"> Koostöö MTÜ –ga Ajaloolised Võtted ja teiste traditsioone taastavate organisatsioonidega 	Tugiisik	Pidev
<ul style="list-style-type: none"> Trükised 	Juhatus	2012...2015
<ul style="list-style-type: none"> Tootearendus 	Töögrupp	2012...2015

Planeeritavate tegevuste maksumused selguvad konkreetsete hinnapakumiste põhjal tegevuse käigus. Parandusi ja täiendusi Kodukant Hiiumaa Arengukavasse viiakse sisse igal aastal vastavalt vajadusele. Paranduste ja täienduste aluseks võivad olla ühenduse üld- ja juhatuse koosolekute otsused. Iga-aastaselt koostatakse ja on seejärel arengukava osaks jooksva aasta konkreetsed tegevused ja nende ajagraafikud.

MTÜ Kodukant Hiiumaa arengukava 2011 - 2015 on orienteeritud avatud suhtlemisele ja tulemuslikule tegutsemisele kodanikeühenduste ja kohalike omavalitsuste vahel ning on maakonna arengu seisukohalt vajalik.

Edu saavutamine neis rõhuasetustes on tagatiseks organisatsiooni püsimisele ja arengule.

Arengukava on heaks kiidetud Ühendus Kodukant Hiiumaa juhatuse koosolekul 09. jaanuaril 2011. ja kinnitatud üldkoosolekul 12. jaanuaril 2011.

Lisa 1

Projekti „Tegusad külad, tugev Hiiumaa“ projektitegevused

- 11.05.10 Projekti esitluse kavandamine Kärđlas, väike tööruhm
- 17.05.10 Avaseminar, projekti esitus, maakonna initsiatiivgrupi loomine Kärđlas, suur tööruhm
- 24.05.10 Piirkondlik koosolek Käina vallas, Käina vallamajas, pilootesitus
- 11.06.10 Piirkondlike koosolekute ettevalmistamine, Valgul, väike tööruhm
- 15.06.10 Piirkondlik koosolek Kõrgessaare vallas, Kõrgessaare vallamajas
- 28.06.10 Piirkondlik koosolek Käina vallas, Käina Vallamajas
- 01.07.10 Piirkondlik koosolek Emmaste vallas, Leisu koolimajas
- 02.09.10 Projekti vahekokkuvõtete tegemine, Kassaris, väike tööruhm
- 08.09.10 Piirkondlik koosolek Pühalepa vallas, Kuri koolimajas
- 25.09.10 Külade arengukava koostamise koolitus Valgul, Emmaste vald
- 18.10.10 Külade arengukava koostamise koolitus Käinas, Käina vald
- 15.11.10 Külade arengukava koostamise koolitus Hellamaa Perekeskuses Pühalepa vald
- 04.12.10 Juhatuse koosolek: projektiga seotud küsimused
- 16.12.10 Projekti vahekokkuvõtted, lõpuseminari kavandamine Kassaris, väike tööruhm
- 20.12.10 Lõpuseminar Kassaris, arengukavakava arutelu, suur tööruhm